

Jaarverslag KenVaK

inclusief bijzonder lectoraat
Inclusie van Mensen met een licht Verstandelijke Beperking

2015-2016

Lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapieën
Actuele looptijd tot 2022
Lector Dr. S.A.H. van Hooren
Bijzonder lector Prof. dr. X.M.H. Moonen

Inleiding

KenVaK is een lectoraat waaraan zeven hogescholen participeren met opleidingen gericht op een of meerdere vaktherapeutische beroepen. Het betreft een samenwerking van Zuyd Hogeschool (penvoerder), ArtEZ Hogeschool voor de kunsten, Codarts, Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Hogeschool Leiden, Hogeschool Utrecht (HU) en Stenden Hogeschool.

De missie van KenVaK is om kennis te vermeerderen op het gebied van vaktherapieën, wat ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs van de betrokken hogescholen en het professioneel handelen in de praktijk. Dit leidt tot drie doelen:

- a. het vergroten van de kennis omtrent vaktherapieën (zoals bijvoorbeeld het onderzoeken van de werking van diverse vaktherapeutische interventies);
- b. het implementeren van deze nieuwe kennis in het onderwijs en het professionaliseren van docenten;
- c. het implementeren van nieuwe kennis in de praktijk en het bevorderen van de deskundigheid van vaktherapeuten in de praktijk.

Ten behoeve van dit laatste doel wordt intensief afgestemd met de Federatie Vaktherapeutische Beroepen.

Naast deze doelstellingen, heeft de bijzonder lector Prof. Dr. Xavier Moonen werkzaamheden in het kader van het werkprogramma, dat geaccordeerd is door de stuurgroep, uitgevoerd. In 2016 is de bijzonder lector tevens benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Kennisonwikkeling over Jeugdigen en Jongvolwassenen met Licht Verstandelijke Beperkingen en Gedragsproblemen' aan de Universiteit van Amsterdam (UvA).

1. Realisatie van de doelen van het lectoraat

a. Hoofddoel voor 2015-2016

Het belangrijkste doel van het lectoraat in 2015-2016 was om de positie van het lectoraat te verbeteren door de landelijke samenwerking te versterken, zowel inhoudelijk, qua regie en wat betreft organisatorische inbedding. Dit doel is volledig in lijn met de aanbeveling dat door het visitatiepanel in juli 2015 werd geformuleerd. Aan het eind van 2014-2015 bleek dat een coöperatieve vorm een vorm was waar partnerhogescholen zich in konden vinden en andere hogescholen bij aan kunnen sluiten. De coöperatieve vorm zorgt voor een stevig landelijke verankering, regie bij de deelnemende partijen, formulering van een gezamenlijk inhoudelijk programma en versterking van de samenwerking, ook met expertisecentra en kenniscentra van de deelnemende hogescholen. In 2015-2016 is dit idee van een coöperatie door HAN, HU, Stenden en Zuyd verder uitgewerkt in een overeenkomst, juridisch getoetst bij alle partners, alsook belastingtechnisch onderzocht en akkoord bevonden. Zowel Codarts als Hogeschool Leiden hebben te kennen gegeven ook te willen aansluiten en met ArtEZ vinden gesprekken plaats.

b. Overige doelen voor 2015-2016

De overige doelen voor 2015-2016 richten zich op het bereiken van de inhoudelijke doelen, zoals geformuleerd in de inleiding. Dit jaarverslag geeft een weergave van de bereikte doelen voor onderwijs, professionalisering, kennisontwikkeling en de beroepspraktijk en maatschappij.

Wat betreft het bijzonder lectoraat zijn er verschillende activiteiten gecontinueerd die bijdragen aan het stevig verankeren van het bijzonder lectoraat in het lectoraat KenVaK, o.a. RAAK publiek project '(Be)Leef in de wijk' en de start van twee nieuwe promotietrajecten op het terrein van muziek, te weten één met de bijzonder lector als promotor, naast een tweede promotor van de UvA en de lector KenVaK als copromotor, en één met de bijzonder lector als tweede promotor naast een promotor van de VU en een copromotor van de stichting Philadelphia.

2. Resultaten voor Onderwijs en professionalisering van docenten

a. Bijdrage aan curricula

- Opleidingen van samenwerkingspartners:
  - Bijdrage geleverd aan formulering van nieuwe strategie HAN-CTO.
  - Bijdrage geleverd aan revisie O&I lijn van HAN-CTO en EBP lijn Zuyd Hogeschool-CT.
  - Bijdrage geleverd aan implementatie bachelorthesisprocedure Bachelor Creatieve Therapie Zuyd Hogeschool.
  - Bijdrage geleverd aan bachelorthesissen bij HAN-CTO, HU, Stenden en Zuyd naar aanleiding van opdrachten vanuit KenVaK (inzet van psychofysiologische maten binnen vaktherapieën, wijkgericht werken & vaktherapieën).
  - In samenwerking met docenten zijn er doelen geformuleerd om landelijk op bachelorniveau meer samen te werken rondom visiebepaling en nadere concretisering van onderzoekend vermogen en de wijze waarop vanuit de bacheloropleidingen ingegaan kan worden op de oproep van het ministerie van VWS om meer evidence te genereren op het domein van de vaktherapieën.
- Master of Arts Therapies:
  - Begeleiding afstudeerprojecten van Master of Arts Therapies.
  - Aspecten rondom het expliciteren van een ondernemende houding zijn geëxpliciteerd binnen de Master of Arts Therapies.
  - Vormgeven en bijdrage aan de Vakverdiepende modules
- Binnen de faculteit Gezondheidszorg van Zuyd:
  - Bijdrage geleverd aan faculteitswerkgroepen.
  - Binnen het managementteam een bijdrage geleverd aan strategie van opleidingen binnen de faculteit.

b. Bijdrage aan minoren

- Gastcollege gegeven binnen de Zuyd minor 'De kunsten van het zorgen'.

c. Bijdrage aan professionalisering docenten

KenVaK-meetings waarin docent-onderzoekers informatie uitwisselen over onderzoek naar vaktherapieën en de koppeling hiervan met het onderwijs:

- 20 juni 2016 te Eindhoven;
- 11 april 2016 te Nijmegen;
- 18 januari 2016 te Amersfoort;
- 2 november 2015 te Eindhoven.

Zie ook onderdeel 3, promoties en publicaties.

d. Overige bijdragen aan onderwijs en docenten

- **Samenwerking met masteropleidingen:**
  - Bijdrage geleverd aan de afstemming tussen de masteropleidingen binnen de faculteit Gezondheidszorg van Zuyd Hogeschool.
  - Afgestemd met masteropleidingen op het domein van vaktherapeutische disciplines omtrent eindtermen en onderzoekslijnen.
  - Externe audit verricht bij de masteropleiding Psychomotorische therapie.
- **Betrekken van studenten:**
  - Studenten werden ingezet als werkstudent binnen projecten ((Be)Leef in de wijk en Gaming for Therapy).
  - Studenten hebben in het kader van hun bachelor- en/of masterthesis een bijdrage geleverd aan onderzoek binnen KenVaK (o.a. Creative minds en (Be)Leef in de wijk).

- **Contracting/Leven lang leren:**
  - Verkend om de ontwikkelde Module 'Muziektherapeutische bandcoaching' te reviseren voor traject in België.
- **Internationalisering:**
  - Internationale meeting met de Internationale Advisory Board van KenVaK – 15 en 16 september 2015 te Palermo.
  - Celine Schweizer is lid van het Scientific Committee ter voorbereiding van Ecarte Conferentie Palermo 2015 en ter voorbereiding van de Conferentie in 2017 in Krakow.
  - Opstart project EU survey Network European Art Therapists, Voorzitterschap Celine Schweizer. Het doel is in kaart brengen van professie in 32 EU landen ten behoeve van profilering en positionering.

3. Resultaten voor kennisontwikkeling

a. Wetenschappelijke publicaties

Bruggen-Rufi, M. van, Vink, A., Achterberg, W., & Roos, R. (2016). Music therapy in Huntington's disease: a protocol for a multi-center randomized controlled trial. *BMC Psychol*, 4(1), 38. doi:10.1186/s40359-016-0146-z.

Abbing, A., Ponstein, A., Kienie, G., Gruber H., & Baars, E. (2016). The CARE-AAT Guideline: Development and Testing of a Consensus-based Guideline for Case Reports in Anthroposophic Art Therapy. *International Journal of Art Therapy*. doi:10.1080/17454832.2016.1170054.

Knotter, M., Stams, G.J., Moonen, X., & Wissink I. (2016). Correlates of direct care staffs' attitudes towards aggression of persons with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 59, 294-305.

Lankveld, J. J. D. M. van, Odekerken, I., Kok-Verhoeven, L., Hooren, S. van, Vries, P. de, Hout, A. van den, et al. (2015). Implicit and explicit associations with erotic stimuli in sexually functional and dysfunctional men. *Journal of Sexual Medicine*, 12(8), 1805-1806.

Moonen, X. (2016). Inclusive language: Dutch groundrules for health communication with people with developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 60, 7-8, 711.

b. Vakpublicaties

Blankenstein A., Rijken, R. van der, Vuyst, K. de, Moonen, X., Bruijn, J. de, Leunissen, J., & Didden, R. (2016). Multisysteemtherapie voor jongeren met een licht verstandelijke beperking en hun ouders. Onderzoek naar de effectiviteit van een ambulante systeemgerichte interventie. *Directieve Therapie*, 36(3), 204-219.

Claessens, S., Annemans, F., Penzes-Driessen, I., & Hooren, S. van (2016). Meetinstrumenten in de beeldende therapie. Een inventariserend onderzoek naar de kennis en het gebruik van meetinstrumenten. *Tijdschrift voor Vaktherapie*, 1, 27-34.

Dokter, D., Hooren, S. van, Maas, L. van der, Schrijnen-Gastel, A. van (2015). Onderzoek binnen masteropleidingen: Hoe masterstudenten vaktherapie een onderzoekende attitude ontwikkelen. *Tijdschrift voor vaktherapie*, 11(4), 5-12.

Dörenberg, V., Frederiks, B., & Moonen, X. De 18+ problematiek en LVB. *Nederlands Juristen Blad*, 40, 2967-2974.

Dumont, E., Hooren, S. van, Stuijts, M. & Feron, F. (2015). Orthopedagogische muziekbeoefening: een opmaat voor een nieuw perspectief? *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 54(9), 373-383."

Haeyen, S., Hooren, S. van, Hutschemaekers, G. (2015). Meten is méér dan weten. Proces- en resultaatmeting bij beeldende therapie: de casus persoonlijkheidsstoornissen. *Tijdschrift voor vaktherapie*, 11(4), 13-23.

Hooren, S. van (2015). Het toepassen van kunstpraktijken in de zorg. *Boekman*, 104.

Hooren, S. van (2015). Toekomstdroom. *Tijdschrift voor Vaktherapie*, 4, 11-12.

Hooren, S. van (2016). Trending topic: Binnen handbereik in de wijk. *Tijdschrift voor Vaktherapie*, 2.

Schoot, T., Hooren, S. van. (2015). Vaktherapie in het jongerenwerk; Een positieve ontwikkeling. *Tijdschrift voor Vaktherapie*, 11(3), 17-27.

Schweizer, C. (2016). Ik zie ik zie wat jij niet ziet. Behandelresultaten van beeldende therapie bij cliënten met autismespectrumstoornissen. *Tijdschrift voor Vaktherapie*. 12(2), 13 – 17.

Spruit, A., Stouwe, T. van der, & Moonen, X. (2016). Wat kunnen we leren van onderzoek dat zich richt op sport als interventie voor de behandeling van jongeren met een LVB en externaliserende gedragsproblemen? *Onderzoek & Praktijk*, 4(12), 15-20.

c. Overige bijdragen en producten

Dokter, D. & Carr, M. (2015). The reflective practitioner. Presentatie op de jaarlijkse conferentie van de North American Drama Therapy Association, Whiteplains, NY, 16-19 oktober 2015.

Haeyen, S., Hooren, S. van, Veld, W. van der & Hutschemaekers, G. (2016, juli). Efficacy of Art Therapy in individuals with Personality Disorders cluster B/C: a randomized controlled trial. Presentatie binnen Thematic Session Arts Therapies tijdens het 31st International Congress of Psychology, Yokohama, Japan.

Haeyen, S., Hooren, S. van, Veld, W. van der & Hutschemaekers, G. (2016, juli). The construction of the Self and Emotion Regulation Art Therapy Scale (The SERAT-Scale). Posterpresentatie op het 31st International Congress of Psychology, Yokohama, Japan.

Heynen, E., Willemars, G. & Hooren, S. van (2016, mei). The role of the therapeutic alliance in arts therapy with adolescents in residential youth care. Presentatie op de 5th International congress of the European association for forensic child and adolescent psychiatry, psychology and other involved professions, Porto, Portugal.

Hooren, S. van (2016, juli). Theoretical underspinning of arts therapies: neuroscientific perspectives and evidence for working factors. Presentatie binnen Thematic Session Arts Therapies tijdens het 31st International Congress of Psychology, Yokohama, Japan.

Kaal, H., Nijman, H., & Moonen, X. (2015). *Factsheet 6: Screener voor intelligentie en licht verstandelijke Beperking (SCIL) – stand van zaken 1 juli 2015*. Leiden. Lectoraat LVB en Jeugdcriminaliteit. Expertisecentrum Jeugd, Hogeschool Leiden.

LOO VTB. (2016). *Landelijk Domeinprofiel voor de bacheloropleidingen voor Vaktherapeutische Beroepen Nederland*. Haeyen, S. was auteur en coördinator van de projectgroep.

Schouten, K.A. (2015, sept). Protocol Art Therapy for Posttraumatic Stress Disorder: A Pilot Study. European Consortium for Arts Therapies in Education (ECArTE), Palermo, Italië.

Schouten, K.A. (2015). Protocolized Art Therapy: a Trauma-Focused Treatment for Posttraumatic Stress Disorder (PTSD): a Pilot Study. European Society for Traumatic Stress Studies (ESTSS) Conference, Vilnius, Litouwen.

Schouten, K.A. (2016, juni). Art Therapy: The Art of Trauma Treatment. Conference Spaces for Art Therapies, Praag, Tsjechië.

Schweizer, C. (2015, sept). Attunement in art Therapy. Workshop. ECArTE, International conference voor Arts Therapies, Palermo.

Schweizer, C. (2016, jan.). 'Spiegelen en variëren. Tactiele en visuele ervaringen in beeldende therapie bij kinderen met autisme en het bevorderen van flexibeler en socialer gedrag en het verbeteren van zelfbeeld'. Studiedag FVB, vaktherapie en autisme te Lelystad.

Schweizer, C. (2016, dec.) 'Afstemmen en beeldend werken met kinderen met autisme'. Studiedag onderzoek in Cultuureducatie en Amateurkunst, LCKA (Landelijk centrum Cultuureducatie en Amateurkunst) te Utrecht.

Sams, G.J.J.M. & Witte, M.J. de. (2016). Mijn eerste meta-analyse: een inleiding. KenVaK. HU, Amersfoort.

Witte, M.J. de. (2015, sept). The effects of music therapy on the emotion regulation of forensic psychiatric patients with a mild intellectual disability (MID); an intervention where the effect of music on arousal is central. 13th European Arts Therapies conference. ECARTE European Consortium for Arts Therapies Education. Accademia di Belle Arti, Palermo.

Wolf, E. van der, Hooren, S. van, Waterink, W. & Lechner, E. (2016, juli). The construction of a scale for well-being for aged psychiatric nursing home residents. Posterpresentatie tijdens 31st International Congress of Psychology 2016 (ICP2016), Yokohama, Japan.

d. Promoties

Zie bijlage 1 voor een overzicht van de stand van zaken van de promotietrajecten. Het betreft de volgende personen: Ingrid Penzes (Zuyd Hogeschool), Suzanne Haeyen (HAN), Celine Schweizer (Stenden hogeschool), Elisabeth Dumont (Zuyd Hogeschool), Karin Schouten, Sonja Aalbers (Stenden hogeschool), Martina de Witte (HAN), Tom Luyten (Zuyd Hogeschool).

4. Resultaten voor Beroepspraktijk en Maatschappij

a. Schriftelijke bijdragen

Hooren, S. van, & Waterink, W. (2015). Hypersexual behavior in dementia. In Inga Zerr (Ed.), *Dementia, Alzheimer's disease – Challenges for the Future*.

Moonen, X. (2016). Wat betekent "inclusie" voor mensen met beperkingen? *Nieuwsbrief ZMVB/LZMG+ NIP NVO februari 2016*.

Moonen, X. & Douma, J. (2016). *Haalbaarheidsonderzoek naar geweld bij kinderen met een licht verstandelijke beperking die uit huis zijn geplaatst*. Utrecht: LKCLVB. In opdracht van de commissie Vooronderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg.

Vuyst, K. de, Bruyn, J. de, Moonen, X., Didden, R., & Cunningham, P. (2016). *Multisysteem Therapie voor jongeren met ernstige gedragsproblemen en/of delinquent gedrag in combinatie met een LVB*. Ongepubliceerde handleiding. Biezenmortel; Stichting Prisma.

Willemars, G., Burkard, C., Lavrijsen, M., Drie, M. van, Verhofstad, B., Peters, S., Omarsdottir, S., Helmich, M. & Kottelenberg, J. (2016). *Beeldende therapie ter vermindering van het recidive risico bij AD(H)D problematiek van volwassen patiënten met een licht verstandelijke beperking in de forensische psychiatrie*. Productbeschrijving CPMO.

b. Mondelingen bijdragen

Haeyen, S. & Pol, S. (2016 mei). De zelfsturende cliënt. Workshop bij symposium 'Herstel'. Apeldoorn, GGNET.

Haeyen, S. & Pol, S. (2016, mei). De zelfsturende cliënt. Workshop bij symposium Positieve Psychiatrie in de praktijk 3. HERSTEL je voor!, Zutphen.

Hein, I.M., Broersma, A., & Moonen, X., (2016, maart/april). Juridische aspecten rondom behandeling bij jongeren met een verstandelijke beperking. Poster voorjaarscongres Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie.

Heynen, E., Willemars, G. & Hooren, S. van (2016, januari). Stay tuned. Festival Forensische Zorg, De Fabrique, Utrecht.

Hooren, S. van, Oti, K., Geest, J. van & Minnaard, R. (2015, November). Kunsten in de zorg: brein en body nader beschouwd. Kennis in Bedrijf, Zuyd Hogeschool, Heerlen.

Hooren, S. van (2016, januari). Kansen om te grijpen: ontwikkelingen van invloed op vaktherapie. Netwerkdag Creatieve therapie 'Ondernemen', Zuyd Hogeschool, Heerlen.

Hooren, S. van (2016, januari). Een inventarisatie van nieuwe mogelijkheden. Vaktherapie en vluchtelingen, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen.

Hooren, S. van & Heynen, E. (2016, mei). De invloed van het moment van behandeling op werkalliantie binnen vaktherapeutische behandeling. Studiedag Stay Tuned: De waarde van werkalliantie voor vaktherapeuten en jongeren, Den Bosch.

Hooren, S. van (2016, mei). Bevordering van herstel met vaktherapie. Presentatie op symposium Positieve Psychiatrie in de praktijk 3, HERSTEL je voor!, Zutphen.

Moonen, X. (2016, feb). Lifestyle en LVB. Leids Congres Bureau.

Moonen, X. (2016, maart). Wat hebben wij op met inclusie van mensen met een verstandelijke beperking? inclusie in relatie tot professioneel handelen. Over een inclusieve samenleving in verbondenheid met sociaal kwetsbare mensen, NVO/NIP.

Moonen, X. (2016, maart). Screening en nader onderzoek bij kinderen die mogelijk functioneren op het niveau van een licht verstandelijke beperking (LVB). NJI Jeugd in Onderzoek.

Moonen, X. (2016, maart). Over de onvermoede toename van kinderen met een licht verstandelijke beperking (LVB). De La Salle congres, Boxtel.

- Moonen, X., (2016, maart). (Niet?) Welkom. Het denken over mensen met een verstandelijke beperking door de eeuwen heen. Gastcollege voor studenten pedagogiek Universiteit Gent, Amsterdam.
- Moonen, X., (2016, april). LVB en seksualiteit. Leids Congres Bureau, Utrecht.
- Moonen, X., (2016, april). Ouderschap en licht verstandelijke beperking (LVB). Jeugdbescherming Regio Amsterdam.
- Moonen, X., (2016, juni). Leerlijn LVB. Jeugdbescherming Regio Amsterdam.
- Moonen, X., (2016, juni). De LVBer bestaat niet. Congres Gezamenlijke Inspecties leren van calamiteiten.
- Moonen, X., (2016, juli). Een kritische beschouwing over de Schaal voor emotionele ontwikkeling en het perspectief van de cliënt. Internationale NEED-conference.
- Penzes, I. (2015, nov). Beeldend therapeutisch observeren en diagnosticeren. Studiedag KenVaK en Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg, Hogeschool Leiden.
- Poismans, K. (2016, januari). Muzikaal ritme en de Wizard of Oz: over neurale verwerking van tijd gerelateerde elementen in muziek. Presentatie op de Landelijke studiedag Kennisnetwerk Vaktherapie ASS, Lelystad.
- Schouten, K.A. (2016, januari). Beeldende Therapie in de behandeling van getraumatiseerde vluchtelingen. Symposium Vaktherapie voor Vluchtelingen. Incitare, Studievereniging Vaktherapeutische Beroepen, Nijmegen.
- Schweizer, C. (2015, nov). Afstemmen in de therapeutische relatie bij cliënten met autisme. Workshop. Studiedag KenVaK en Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg, Hogeschool Leiden.
- Schweizer, C. (2015). Afstemmen in beeldende therapie bij cliënten met autisme. Masterclass Stenden hogeschool, Leeuwarden.
- Verdonschot, M. (2015). Het project (Be)leef in de wijk. Kick-off (Be)leef in de wijk. Trimbos Instituut, Utrecht.
- Verdonschot, M. (2015, Mei). Gamen in therapie doe je niet meer stiekem. Refereerbijeenkomst Expertisecentrum Innovatieve Zorg en Technologie. Zuyd Hogeschool, Heerlen.
- Willemars, G. (2016, januari). Werkalliantie tussen vaktherapeut en jongere binnen de gesloten jeugdzorg. Presentatie op Festival Forensische Zorg, Utrecht.
- Willemars, G. (2016, mei). Behandeling net gestart of een tijd bezig: ga je anders om met het medium en de werkalliantie? Werkgroep tijdens Studiedag Stay Tuned: De waarde van werkalliantie voor vaktherapeuten en jongeren, Den Bosch.
- Witte, M.J. de. (2015). (Be)Leef in de Wijk: vaktherapie als behandelvorm in de wijk. Werken in de Wijk: 10e Regiobijeenkomst Brabant & Zeeland NVBT. Drents Dorp Hoofdkwartier, Eindhoven.
- Witte, M. de, & Verdonschot, M. (2015). (Be)Leef in de Wijk: positionering van vaktherapie binnen FACT behandelteams. Landelijke projectleidersbijeenkomst (forensische) F-ACT voor LVB. Trimbos-Instituut, Utrecht.
- Witte, M.J. de. (2016). Muziek ter preventie van probleemgedrag bij mensen met LVB. Landelijk congres: muziek als instrument in de zorg. Studie Arena. Akoesticum.
- Witte, M.J. de. (2016). (Be)Leef in de Wijk. Landelijke studiedag NVvMT. GGZ Centraal, Amersfoort.

Witte, M.J. de, & Matser, K. (2016). Muziek op de Intensive Care. Venticare: landelijk congres voor verpleegkundigen in de acute zorg. Beatrixgebouw, Utrecht.

c. Overige bijdragen

- **Georganiseerde symposia en studiedagen**

- Thematic session 'Arts therapies: Theory, practice, and effects' - 29 juli 2016 te Yokohama (Japan).
- Mastersymposium 'Meesterlijk onderzocht' - 10 juni 2016 te Amersfoort.
- Stusedag 'De waarde van werkalliantie voor vaktherapeuten en jongeren' - 30 mei 2016 te Den Bosch.
- Symposium 'Kunsten in de zorg' - 26 november 2015 te Heerlen.
- Symposium 'Sterk in samenwerk' - 7 december 2015 te Utrecht.
- Symposium 'Observatie, beeldvorming en diagnostiek in de beeldende therapie' - 18 november 2015 te Leiden – samenwerking tussen Hogeschool Leiden en KenVaK.

- **Social media:**

- Nieuwsberichten en verzoeken werden in Linked-In groep geplaatst.
- Via twitter werd kort nieuws verspreid.
- Website werd verder ontwikkeld.

- **Participatie commissies en raden:**

Lector KenVaK was gedurende 2015-2016:

- Voorzitter en vervolgens lid van de werkgroep 'Strategische onderzoeksagenda Vaktherapieën'.
- Lid van de redactieraad van het Tijdschrift voor Vaktherapie.
- Lid van de wetenschappelijke adviesraad van het RAAK-publiek project 'Trauma in Beweging' van het lectoraat van dr. Joeske van Busschbach (Windesheim).
- Voorzitter van Refereercommissie Seksuologie Parkstad.

In het kader van het bijzonder lectoraat was de bijzonder lector in 2015-2016:

- Lid van Wetenschappelijk Adviesraad van het Zorginstituut Nederland.
- Lid van het bestuur van de stichting CLIC Limburg (Cliënten Centraal in de Jeugdhulp).
- Lid van het bestuur Stichting F-ACT Nederland.
- Lid van het bestuur van het NIP/NVO werkverband mensen met een Verstandelijke Beperking.
- Lid/beroepsgenoot (tuchtrechter) van het Regionaal Tuchtcollege Eindhoven, sectie gezondheidszorgpsychologen.
- Lid/beroepsgenoot (tuchtrechter) van het college van beroep van de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd.
- Lid van de erkenningscommissie jeugdzorg interventies van het NJI Utrecht.
- Lid van de erkenningscommissie interventies in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking van Vilans Utrecht.
- Lid van de landelijke stuurgroep kwaliteitskader gehandicaptenzorg van de VGN.
- Kurator im Förderverein des internationalen Archivs für Heilpädagogik, Trebnitz, Duitsland.

Overige leden

- Huub Notermans
Bestuurslid Kennisinnovatie Federatie Vaktherapeutische Beroepen.

- **Reviewer voor tijdschriften**

- Tijdschrift voor Vaktherapie.
- Health Expectations.
- International Journal of Developmental Disabilities.

- **Deelname aan leescommissies proefschriften**
  - *Door lector KenVaK*
    - Roger Bemelmans: A study of the possibilities and effect of assistive robots in the intramural elderly healthcare. Maastricht University, 11 november 2016.
  - *Door bijzonder lector*
    - Sara Soenen: Mild intellectual disability: an entity? Mapping clinical profiles and support needs. Universiteit Leiden, 3 november 2016.
    - Alma Akkerman: Job satisfaction of people with intellectual disabilities. Associations with job characteristics, fulfilment of basic psychological needs and autonomous motivation. Vrije Universiteit Amsterdam, 18 november 2016.
    - Fenne van Doorn: Children as co-researchers in design. Enabling users to gather, share and enrich contextual data. Technische Universiteit Delft, 30 maart 2016.
    - Ida van Asselt-Goverts: Social networks of people with mild intellectual disabilities: characteristics and interventions: Universiteit Tilburg, 17 februari 2016.

5. Aantoonbaar gebruik en aantoonbare erkenning van producten

Onderwijs en professionalisering van docenten

<i>Product</i>
Onderzoekopdrachten vanuit het lectoraat rondom onderzoekslijnen
<i>Aantoonbaar gebruik:</i>
In 2015-2016 is er een duidelijke toename te zien in de vraag vanuit de opleidingen in het land om onderzoekopdrachten vanuit het lectoraat in te zetten binnen het onderwijs en meer specifiek in de bachelorthesisstrajecten. Dit heeft ertoe geleid dat meer dan dertig studenten in 2015-2016 hun bachelor- of masterthesis hebben verricht binnen onderzoekslijnen van het lectoraat. Dit leidt ertoe dat de kennisontwikkeling sterker gekoppeld wordt aan de studenten, er stevige onderzoekslijnen ontstaan waar studenten, docenten en onderzoekers een bijdrage aan leveren en deze onderzoekslijnen landelijk draagvlak hebben en worden uitgevoerd.
<i>Aantoonbare erkenning:</i>
Bachelor- en masterstudenten geven aan enthousiast te zijn om op deze wijze een bijdrage te kunnen leveren aan de kennisontwikkeling.

Kennisontwikkeling

<i>Project</i>
Creative minds, project gericht op het onderzoeken van werkingsmechanismen van vaktherapieën. Vanwege het ervaringsgerichte en handelingsgerichte karakter van de interventies is de overkoepelende doelstelling van het project om na te gaan of en hoe impliciete, onbewuste processen onderzocht kunnen worden door metingen aan het lijf te verrichten om een beeld te krijgen van de effecten van deze interventies. Subdoelen richten op: <ol style="list-style-type: none"> 1. Inzicht en kennis verkrijgen omtrent de wijze van het meten, analyseren en interpreteren van fysiologische reacties binnen deze therapeutische context. 2. Het toetsen van aannames (werkingsmechanismen) vanuit de vaktherapie middels inzet van fysiologische metingen. 3. Het onderzoeken van effecten van vaktherapeutische interventies.
<i>Aantoonbaar gebruik:</i>
Dit project is in 2014-2015 gestart binnen een samenwerking tussen biometristen en vaktherapeuten. Een community of practice is opgezet, waarbinnen docenten, bachelor- en masterstudenten en onderzoekers samenwerken rondom het onderzoeken van specifieke veronderstellingen van vaktherapeuten. <ul style="list-style-type: none"> • In 2014-2015 was gestart met een studie en in 2015-2016 werd dit uitgebreid met zes nieuwe pilots en twee grootschalige nieuwe studies. Elke pilot/studie bevatte een eigen insteek met

afzonderlijke onderzoeksvragen en een eigen team van onderzoekers, biometristen en vaktherapeuten. Alle projecten droegen bij aan de kennisontwikkeling van vaktherapieën en leverden nieuwe inzichten op voor nieuw onderzoek, zowel wat betreft inhoudelijke richting als praktische uitvoerbaarheid van de metingen.

- Er is in 2015-2016 een toename in het aantal samenwerkingsverbanden. Zo is aansluiting bij een netwerk van onderzoekers die psychofysiologische metingen en wearables inzet in de GGZ en forensische psychiatrie. Ook is er verkend om samen met Maastricht University en Scanexus een project vorm te geven, wat in 2016-2017 ook tot uitvoer komt.

Aantoonbare erkenning:

Zowel bij zorgprofessionals als bij docenten blijkt er veel draagvlak te bestaan voor het onderzoeksthema en het onderzoeken van de werkingsmechanismen van vaktherapeutische interventies. Dit komt onder andere tot uiting via een enquête, waaruit bleek dat dit thema draagvlak had bij meer dan 85% van de beeldend therapeuten.

Beroepspraktijk en maatschappij

Product

Alliantiemonitor voor vaktherapeuten en jongeren binnen de justitiële jeugdzorg

Aantoonbaar gebruik:

Binnen het project 'Stay tuned' is een alliantiemonitor ontwikkeld op basis van de alliantiemonitor van Menger & Donker (2013) en toepasbaar gemaakt binnen voor vaktherapeuten en hun jongeren in de justitiële jeugdzorg. In het kader van dit project is deze alliantiemonitor geïmplementeerd in negen verschillende jeugdinstellingen en wordt door een ruim aantal vaktherapeuten toegepast.

Aantoonbare erkenning:

Evaluatie van deze monitor heeft plaatsgevonden door vaktherapeuten en jongeren te bevragen over het gebruik van de monitor. Op basis van de evaluatie is de monitor verder aangepast. In het kader van het project wordt nader onderzoek verricht naar de validiteit en de voorspelbaarheid van de werkaliantie voor de behandelresultaten.

6. Zuyd onderwerpen

KenVaK richt zich primair op de kennisontwikkeling van Vaktherapieën en beschouwt dit als haar kern. Hiervoor is een onderzoekskader ontwikkeld in 2014-2015. Dit kader heeft in 2015-2016 verdere invulling gekregen. De trends binnen het onderzoekskader betreffen 'meten in de zorg', 'interprofessioneel samenwerken', 'wijkgericht werken' en 'technologie'. Deze trends sluiten naadloos aan bij de thematieken vanuit het zwaartepunt 'Innovatieve zorg en technologie'. Daarnaast zijn enkele onderzoekers werkzaam bij meerdere lectoraten binnen de faculteit, wat samenwerking bevordert op het domein van 'innovatieve zorg en technologie'. Vanuit KenVaK wordt hierdoor een bijdrage geleverd aan dit specifieke zwaartepunt van Zuyd Hogeschool.

7. Verbeterpunten en consequenties lectoraatsplan

Verbeterpunten voor het lectoraat en het bijzonder lectoraat zijn gelegen op een drietal punten, te weten het verbeteren van 1) de landelijke samenwerking van KenVaK, 3) verbinding tussen onderzoek en onderwijs en 2) de infrastructuur van praktijkgericht onderzoek, inclusief de wetenschappelijke integriteit.

- Landelijke samenwerking KenVaK
De ingezette route om van KenVaK een coöperatieve vorm te maken zal in 2016-2017 worden geformaliseerd door HAN, HU, Stenden en Zuyd, waarna ook andere partners kunnen aansluiten. Eenmaal geformaliseerd zal dit breed naar buiten worden gebracht met een persbericht en een conferentie. Verder dienen nadere afspraken te worden gemaakt tussen de partners en vastgelegd te worden in een huishoudelijk reglement.

- **Verbinding onderzoek en onderwijs**
Naar aanleiding van de visitatie is geconstateerd dat het noodzakelijk is om een set van indicatoren te formuleren om de verbinding tussen lectoraten en het onderwijs vollediger te beoordelen. In 2015-2016 is er binnen de faculteit gezondheidszorg van Zuyd en i.s.m. de dienst Onderwijs & Onderzoek een ontwikkeling gestart om deze set van indicatoren te formuleren. Dit krijgt in 2016-2017 verder vorm.
- **Infrastructuur van praktijkgericht onderzoek, inclusief de wetenschappelijke integriteit**
Naar aanleiding van de afgelopen visitatie heeft het visitatiepanel aanbevolen om een verbeterslag te maken in de infrastructuur voor toegepast onderzoek, facilitering en ondersteuning door Zuyd van de kwaliteitszorg, waaronder datamanagement en –archivering, het ontwikkelen van standard operating procedure en interne audits. Deze aanbeveling wordt door lectoren binnen de faculteit Gezondheidszorg van Zuyd opgepakt in samenwerking de dienst Onderwijs en Onderzoek, waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande good practices van andere kennisinstellingen. De eerste ideeën zijn inmiddels geformuleerd. Bij deze ideeën is expliciet aandacht voor wetenschappelijke integriteit en ethische aspecten van praktijkgericht onderzoek, waaronder docentprofessionalisering en verbetering van werkprocessen binnen praktijkgericht onderzoek. Dit wordt in 2016-2017 nader uitgewerkt.

Bijlage 1. Lopende projecten in 2015-2016

RAAK-projecten trajecten:		
Naam	Thema en voortgang in 2015-2016	Samenwerking
Gaming in Therapie	<p>Project om behandeling binnen de jeugdzorg via Serious games meer te laten aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren. Dit RAAK-project is gekoppeld aan het EIZT-programma Zorg op afstand.</p> <p><u>Voortgang 2015-2016:</u> Het project is in 2015-2016 afgerond en heeft gedurende de looptijd 11 gameconcepten opgeleverd, waarvan één concept is doorontwikkeld om te kunnen worden verkend in een therapie. Het gehele project heeft veel studenten in de zorg in contact gebracht met gaming. Verder zijn sommige concepten genomineerd voor een aantal prijzen (sogeti project B 2015 en ICTalent Award 2015) en heeft een spinoff van het project de K.F. Hein Stimuleringsprijs 2015 gewonnen (10.000EUR). De inzichten uit het project zijn regelmatig gepubliceerd in diverse media zoals conferenties (gamesforhealth europe, interaction design and children, NVVP) en vakbladen (ICT&Health). In 2015-2016 werd een speelse toolkit gemaakt voor eHealth projectleiders om snel en toegankelijk nieuwe game- en andere ehealth ideeën te kunnen verkennen. De toolkit is toegankelijk gemaakt als kaartenset, te downloaden via de website van het project en de kennispartners DGG en Kenniscentrum KIJP.</p>	Fontys (penvoerder), Zuyd, HVA, Mondriaan GGZ, GGzE
(Be)leef in de wijk 1-1-2015 t/m 31-12-2016	<p>Project gericht op inzet van vaktherapeutische interventies in de leefomgeving van mensen met een LVB.</p> <p>RAAK-project wordt uitgevoerd in samenwerking met bijzonder lectoraat en is gekoppeld aan het EIZT-programma Wijkgerichte zorg.</p> <p><u>Voortgang 2015-2016</u> Het project bestaat uit drie fases. In 2015-2016 was er aandacht voor alle drie de fases: <u>Fase 1:</u> Focusgroepen die in 2014-2015 werden gevoerd werden geanalyseerd, beschreven en vaktherapeuten werden hierover geïnformeerd. Er werd in 2015-2016 een studiedag georganiseerd om de resultaten van de focusgroepen te kunnen valideren bij vaktherapeuten. Het eindproduct betrof een matrix van indicatie- en resultaatgebieden. <u>Fase 2:</u> interviews en focusgroepen werden voorbereid, uitgevoerd en geanalyseerd. Op basis van de resultaten werd een verwijs- en behandelroute opgesteld voor de inzet van vaktherapeutische interventies bij mensen met LVB in een ambulante setting <u>Fase 3:</u> Onderzoeksopzet werd ontwikkeld in samenspraak met de praktijkpartners, onderzoekers en de adviesraad. Dit werd vervolgens omgezet naar een concreet werkplan voor de dagelijkse uitvoering. In juni 2016 is tevens het plan voorgelegd aan een Ethische toetsingscommissie.</p> <p>Naast de onderzoeksactiviteiten gekoppeld aan de drie fases werden in 2015-2016 studentenprojecten opgezet en uitgevoerd. Deze studentenprojecten boden de mogelijkheid om verdieping te realiseren door onderzoeksvragen per vaktherapeutische discipline te beantwoorden. Daarnaast zijn er</p>	Zuyd (penvoerder), HAN, Stenden, Idris, Koraal Groep, GGZ Friesland, STEVIG en Trimbos

	<p>verschillende activiteiten uitgevoerd te behoeve van kennisdisseminatie. Zo werden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • twee hoofdstukken geschreven over vaktherapieën ten behoeve van handboeken gericht op (licht) verstandelijke beperking, • Presentaties gegeven over het project op (inter)nationale bijeenkomsten, • een landelijke studiedag georganiseerd, • Nieuwsberichten verspreid via LinkedIn, Twitter en het Tijdschrift voor Vaktherapie, • Een factsheet opgesteld met informatie over het project. 	
ZonMw-trajecten:		
<p>Route m'n Mattie</p> <p>1-8-2014 t/m 1-10-2015</p>	<p>Ontwikkeling van een implementatieroute voor een app binnen de jeugdzorg. Dit project is gekoppeld aan het EIZT-programma Zorg op afstand.</p> <p><u>Voortgang 2015-2016:</u> In 2015-2016 werd het project afgerond:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het e-book werd gefinaliseerd en opgeleverd, In dit e-book worden een scala aan PR- en marketingtools benoemd die gedurende het project zijn ontwikkeld, zoals postermateriaal, filmmateriaal, presentaties, een animatiefilmpje, folders...etc. Het e-book geeft concrete handvaten aan collega-instellingen die een gelijkaardig traject (van ontwikkeling tot implementatie van technologie) aan het doorlopen zijn of voornemens zijn om dit in de toekomst te doen. • het eindverslag werd bij ZonMw ingediend en akkoord bevonden en • er werd nog een informatieve video door ZonMw gemaakt om het project als best practice landelijk in de kijker te zetten. 	<p>Mondriaan GGZ (penvoerder), GGzE, Zuyd</p>
<p>Stay tuned</p> <p>1-12-2014 t/m 30-11-2016</p>	<p>Ontwikkeling van alliantie-monitor voor vaktherapeuten en jongeren in de justitiële jeugdzorg ter bevordering van de werkalliantie. Dit project is gekoppeld aan het EIZT-programma Meten in de zorg.</p> <p><u>Voortgang 2015-2016:</u> Het project bestaat uit drie fases en in 2015-2016 lag de focus op alle fases: <u>Fase 1:</u> dataverzameling van deze fase heeft doorgelopen tot feb 2016. Vervolgens hebben analyses plaatsgevonden. <u>Fase 2:</u> de alliantie-monitor is aangepast op basis van interviews met vaktherapeuten en jongeren en een aparte enquête, waarmee het gebruik van de monitor werd geëvalueerd. <u>Fase 3:</u> onderzoeksplan werd nader uitgewerkt en voorgelegd aan een ethische toetsingscommissie, die een positief advies gaven. Professionals en jongeren werden geïnformeerd over dit doel van het onderzoek middels een studiedag, video's, persoonlijke gesprekken en nieuwsbrieven. De dataverzameling van deze fase werd in feb 2016 gestart.</p> <p>Naast deze onderzoeksactiviteiten hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten verdiepende onderzoeksvragen beantwoord omtrent de betekenis van de werkalliantie binnen vaktherapieën. • PR en publicatie activiteiten plaatsgevonden. Zo werden twee landelijke studiedagen georganiseerd voor vaktherapeuten, presentaties/workshops gegeven over het project op nationale en internationale bijeenkomsten, nieuwsberichten verspreid via LinkedIn, twitter en het tijdschrift voor vaktherapie, een internationale publicatie voorbereid en een nationale publicatie en een informatieve factsheet werd ontwikkeld. 	<p>Zuyd (penvoerder), HU, Het Keerpunt, Mondriaan GGZ</p>

Promotietrajecten:		
Naam	Thema/Titel	Samenwerking
Drs. I. Penzes-Driessen, Zuyd Hogeschool	'Beeldende kracht', observatie in beeldende therapie. <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> Dataverzameling en -analyse is verricht van een kwalitatieve deelstudie. Een artikel werd voorbereid op basis van deze kwalitatieve studie. Besluit is genomen om promotietraject in eigen tijd af te ronden. De publicaties en presentaties die in 2015-2016 zijn geschreven/gegeven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. Dr. G. Hutschemaekers (KUN) / Dr. S. van Hooren (Zuyd) / Dr. Ditty Dokter (Anglia Rushkin University, UK)
E. Dumont, MA, Zuyd Hogeschool	Orthopedagogische Muziekbeoefening bij kinderen i.s.m. Conservatorium. <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> De data van het kwantitatief onderzoeksproject werden geanalyseerd. De gegevens van een kwalitatieve deelstudie werden geanalyseerd Een systematische review werd beschreven. Een designartikel werd opnieuw ingediend in een internationaal peer reviewed tijdschrift. De publicatie die in 2015-2016 is geschreven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. dr. F. Ferron (UM) Dr. S. van Hooren (Zuyd)
Suzanne Haeyen, Math, Hogeschool Arnhem en Nijmegen	Op zoek naar effecten van beeldende therapie. <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> Dataverzameling is afgerond van deelstudies rondom de psychometrische aspecten en de resultaten van de BTV. Dataverzameling is afgerond van de randomised controlled trial en analyses hebben plaatsgevonden. Artikel over intervention mapping is voorbereid. Artikel over de RCT is voorbereid. Artikel over het ontwikkelde meetinstrument is afgerond en ingediend bij een internationaal peer-reviewed tijdschrift. De publicaties en presentaties die in 2015-2016 zijn geschreven/gegeven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. dr. G. Hutschemaekers (KUN) / Dr. S. van Hooren (Zuyd)
Celine Schweizer, Math, Stenden Hogeschool	Werkzame elementen in Beeldende therapie bij kinderen met autisme. <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> De delphi-studie werd afgerond Focusgroep werd opgezet en uitgevoerd Over de delphi-studie en de focusgroep werd een artikel voorbereid De presentaties die in 2015-2016 zijn gegeven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. dr. E. Knorth (RUG) / Prof. dr. T. van Yperen (RUG) / dr. M. Spreen (Hs Stenden)
Martina de Witte. MMth, Hogeschool Arnhem en Nijmegen	Arousal Regulation through Music Therapy in People with Mild Intellectual Disabilities (MID) <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> Aanvraag werd ingediend en gehonoreerd bij NWO bij het programma promotiebeurzen voor leraren. In feb 2016 werd het promotietraject formeel gestart. Plan voor de meta analyse werd geconcretiseerd, literatuur studie werd verricht en studies werden beoordeeld op relevantie en kwaliteit. De publicatie en presentaties die in 2015-2016 zijn geschreven/gegeven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. dr. G Stams (UvA) / Prof. dr. X. Moonen (Zuyd/Uva) / dr. S. van Hooren (Zuyd)

Karin Schouten, MATH	Beeldende therapie bij posttraumatische stress stoornis <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Artikel werd voorbereid en beschreven over de pilotstudie. • Plan voor de RCT werd voorbereid. • Intensieve afstemming vond plaats met praktijkinstellingen om de RCT te kunnen uitvoeren. De presentaties die in 2015-2016 zijn gegeven zijn in het jaarverslag hierboven opgenomen.	Prof. dr. G. Hutschemaekers (KUN) / Dr. S. van Hooren (Zuyd)
Sonja Aalbers, MMth, Stenden Hogeschool	Muziektherapie bij mensen met depressieve klachten <u>2015-2016:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeksplan van de cochrane review werd voorbereid en opgesteld. • Deelstudies van het promotietraject werden besproken in promotieteam en nader bijgesteld. 	Prof. dr. E. Scherder (VU) / Dr. S. van Hooren (Zuyd)
Overige projecten:		
Promotietraject van Tom Luyten binnen lectoraat 'Technologie in de zorg' (samenwerking Zuyd Hogeschool en Universiteit Maastricht) promotieteam bestaat uit Prof. dr. L. de Witte, Dr. Susy Braun, Dr. Susan van Hooren.		

Projecten waar bijzonder lector bij is betrokken:

Aard project	Samenwerkingspartners	Subsidiënt
WMO project 2015-2018	Zuyd Hogeschool 3 organisaties voor mensen met beperkingen	Zorgaanbieders
Implementatie VN Verdrag 2015-2017	Zuyd Hogeschool 1 organisatie voor mensen met een verstandelijke beperking	Zorgaanbieder
Project Mont Ventoux 2015-2017	Zuyd Hogeschool Koraal Groep en Pluryn	Provincie Limburg
Project Inclusieve taal 2015-2018	Zuyd Hogeschool Koraal Groep	Koraal Groep
Mensen in een communicatief kwetsbare positie 2016-2018	Zuyd Hogeschool Universiteit Maastricht	ZONMW
Validering van de Duitse versie van de SCIL (screeningsinstrument LVB voor volwassenen) 2016-2017	Landelijk Kenniscentrum LVB Radboud Universiteit Hogeschool Leiden	Hogrefe testuitgevers
LVB - Met kleine stappen, maar wel vooruit 2016-2018	Hogeschool Leiden Landelijk Kenniscentrum LVB	RAAK/SIA
Commissie geweld in de jeugdzorg: haalbaarheidsonderzoek LVB 2015-2016	Landelijk Kenniscentrum LVB	Ministerie van Veiligheid en Justitie